

МОВНА ПІДГОТОВКА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У КОНТЕКСТІ АКАДЕМІЧНОГО ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Серебрянська Ірина Миколаївна,
*доктор філологічних наук, професор,
помічник начальника відділу забезпечення якості
освітньої діяльності та вищої освіти
Військового інституту
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
serebryanska@ukr.net
orcid.org/0000-0002-1720-4873*

Статтю присвячено проблемі вдосконалення мовної підготовки у Збройних силах України, зокрема питанням підвищення рівня володіння військовослужбовцями іноземними мовами. Актуальність дослідження зумовлена новими викликами у військовій освіті, що постали перед українським суспільством в умовах повномасштабного вторгнення ворога, а також потребою серйозної трансформації у її структурі й змістовому наповненні. Наголошується на шляхах упровадження євроатлантичних стандартів досягнення взаємосумісності зі збройними силами країн – членів і партнерів НАТО.

Метою наукової розвідки є узагальнення інноваційного досвіду мовної підготовки військовослужбовців у Військовому інституті Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Методи. Застосовано комплексний підхід до вивчення інноваційних процесів у вищій військовій освіті країни із сукупністю загальнонаукових та спеціальних методів (аналізу та синтезу, узагальнення, класифікації, порівняльного аналізу та описового методу).

Результати. У ВІКНУ активно триває формування сучасної моделі військової освіти, сумісної з країнами НАТО, потужним інструментом якого в питаннях мовної підготовки є програма Defence Education Enhancement Program. Володіння іноземними мовами українськими військовослужбовцями є одним із пріоритетних завдань співробітництва з іноземними партнерами та його обов'язковою умовою. Саме цей принцип лежить в основі підготовки випускників ВІКНУ.

Висновки. Мовна підготовка військових фахівців реалізується за трьома основними напрямками, окресленими «Дорожною картою вдосконалення мовної підготовки у Збройних силах України»: 1) викладання навчальних дисциплін англійською мовою; 2) рівень володіння англійською мовою професорсько-викладацьким складом та вдосконалення його мовної підготовки; 3) тестування випускників із рівня знань іноземної мови. Питання якості мовної підготовки у ВІКНУ варто розглядати в контексті системи забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти як одне з найбільш пріоритетних. Усі нововведення, започатковані в результаті співпраці ВІКНУ з НАТО, сприяють створенню позитивного освітнього середовища, яке дає змогу готувати висококваліфікованих військовослужбовців, ефективних у сучасному мультикультурному суспільстві.

Ключові слова: сучасна модель військової освіти, Defence Education Enhancement Program, Дорожня карта вдосконалення мовної підготовки у Збройних силах України, рівні мовленнєвої компетенції з іноземної мови.

LANGUAGE TRAINING OF MILITARY PERSONNEL IN THE CONTEXT OF ACADEMIC MILITARY COOPERATION

Serebrianska Irina Mykolaivna,
*Doctor of Philological Sciences, Professor,
Assistant to the Head of the Quality Assurance
Department of Educational Activities
and Higher Education,
Military Institute
Taras Shevchenko National University of Kyiv
serebryanska@ukr.net
orcid.org/0000-0002-1720-4873*

The article deals with the problem of improving language training in the Armed Forces of Ukraine, particularly the issue of increasing the level of military personnel's proficiency in foreign languages. The relevance of the study is due to new challenges in military education that have arisen before Ukrainian society in the conditions of a full-scale invasion of the enemy, as well as the need for a profound transformation in its structure and content. The emphasis is on the ways of implementing Euro-Atlantic standards to achieve interoperability with the armed forces of NATO member states and partners.

Purpose. The scientific research aims to generalize the innovative experience of language training of military personnel at the Military Institute of the Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Methods. A comprehensive approach to studying innovative processes in the country's higher military education was applied with a set of general scientific and special methods (in particular, analysis and synthesis, generalization, classification, comparative analysis and descriptive method).

Results. The formation of a modern model of military education compatible with NATO countries is actively underway at the MIKNU, a powerful tool for which is the Defense Education Enhancement Program in matters of language training. Proficiency in foreign languages by Ukrainian military personnel is one of the priority tasks of cooperation with foreign partners and its mandatory condition. It is this principle that underlies the training of MIKNU graduates.

Conclusions. Language training of military specialists is implemented in three main areas outlined by the "Roadmap for Improving Language Training in the Armed Forces of Ukraine": 1) teaching of academic disciplines in English; 2) the level of English proficiency of the teaching staff and improving their language training; 3) testing of graduates on the level of knowledge of a foreign language. The issue of the quality of language training at MIKNU should be considered in the context of the system for ensuring the quality of educational activities and higher education as one of the main priorities. All innovations initiated as a result of the cooperation with NATO contribute to creating a positive educational environment that allows the training of highly qualified military personnel, effective in a modern multicultural society.

Key words: modern model of military education, Defense Education Enhancement Program, Roadmap for improving language training in the Armed Forces of Ukraine, levels of foreign language proficiency.

1. Вступ

Проблема вдосконалення мовної підготовки у Збройних силах України останнім часом набуває особливої актуальності. Ідеться передусім про рівень володіння військовослужбовцями іноземними мовами, що є «важливим фактором реформування та розвитку Збройних сил України, впровадження євроатлантичних стандартів досягнення взаємосумісності зі збройними силами країн – членів і партнерів НАТО, участі в багатонаціональних операціях, навчаннях, інших заходах міжнародного оборонного співробітництва» (Основні засади, 2019). В умовах повномасштабної збройної агресії РФ проти України посилення мовних спроможностей наших військовослужбовців – це великою мірою зміцнення обороноздатності держави та національної безпеки. Володіння іноземними мовами нашими захисниками на достатньому рівні сприятиме поглибленню міжнародного співробітництва та партнерства.

Актуальність статті зумовлена новими викликами у військовій освіті, що постали перед українським суспільством в умовах повномасштабного вторгнення ворога, а також потребою серйозної трансформації у її структурі й змістовому наповненні.

Мета дослідження – проаналізувати й узагальнити інноваційний досвід мовної підготовки українських військовослужбовців та визначити найближчі перспективи.

Принципи організації мовної підготовки у Збройних силах України активно представлені в сучасному науковому просторі, зокрема в статтях А. Собори, Н. Третяк та Н. Олійник (Собора, 2023), О. Шостак, Н. Глушаниці та Г. Білоконь (Шостак, 2023).

Напрями вдосконалення мовної підготовки курсантів у межах академічного військового співробітництва розглядають Ю. Пащук, Д. Каменцев та С. Пасічник (Пащук, Каменцев, 2021).

Шляхи підвищення ефективності мовної підготовки слухачів інтенсивних курсів іноземних мов Збройних сил України вивчають Ю. Пащук та М. Торська (Пащук, Торська, 2021).

Закордонний досвід мовної підготовки проаналізовано в дослідженні Т. Ворони, А. Ворони та М. Ворони (Ворона, 2022).

Особливості мовної підготовки в системі індивідуальної підготовки у ЗС України представлено в роботі М. Арістархової та Д. Демидка (Арістархова, 2022).

Водночас виникає потреба у застосуванні комплексного підходу до аналізу окресленої проблеми з урахуванням сукупності аспектів мовної підготовки військовослужбовців (і курсантів, і слухачів курсів підвищення кваліфікації), а також викладачів для забезпечення якісного навчального процесу. Саме такий аналіз представлено у цій науковій розвідці на прикладі одного з провідних ВВНЗ країни – Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка (далі – ВІКНУ).

Методологічною основою наукової розвідки є сукупність загальнонаукових та спеціальних методів, застосування яких забезпечило комплексний підхід до вивчення інноваційних процесів у вищій військовій освіті країни й достовірність його результатів. Були використані, зокрема, методи аналізу та синтезу, узагальнення, класифікації, порівняльний аналіз, описовий метод, за допомогою яких систематизовано основні здобутки ВІКНУ в освітньому процесі.

Академічне військово-співробітництво. Створення сучасної моделі військової освіти, сумісної з країнами НАТО, – курс, який узяв ВІКНУ. Потужним інструментом підвищення сумісності української освіти з НАТО, зокрема в питаннях мовної підготовки, є програма Defence Education Enhancement Program (далі – DEEP) (Програма, НАТО), з якою активно взаємодіє зазначений освітній заклад.

У процесі академічного військового співробітництва ВІКНУ спрямований на формування лідерських якостей майбутніх військовослужбовців, їхньої здатності приймати рішення, ініціативності, аналітичних здібностей, креативності, навичок саморозвитку, комунікабельності. Володіння іноземними мовами офіцерами – це, з одного боку, одне з пріоритетних завдань співробітництва з іноземними партнерами, з іншого – його обов’язкова умова.

Упровадження «Дорожньої карти вдосконалення мовної підготовки у Збройних силах України». Із метою підвищення рівня мовної підготовки в ЗС України та визначення шляхів зростання її ефективності й чіткого переліку необхідних заходів зі створення безперервної системи розвитку іншомовної компетентності військовослужбовців ЗС України під час їхньої службової діяльності (роботи) було розроблено «Дорожню карту вдосконалення мовної підготовки у Збройних силах України (на 2021–2025 роки)» (далі – Дорожня карта) (Дорожня карта, 2021), яка є керівним документом для всіх військових закладів вищої освіти України і яку сьогодні активно впроваджують як один із важливих аспектів удосконалення якості освіти та підготовки висококваліфікованих фахівців.

Питання якості мовної підготовки у ВІКНУ розглядають у контексті системи забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти як одне з найбільш пріоритетних. Мовну підготовку

військових фахівців реалізують за трьома основними напрямками, окресленими Дорожньою картою: 1) викладання навчальних дисциплін англійською мовою; 2) рівень володіння англійською мовою професорсько-викладацьким складом та вдосконалення його мовної підготовки; 3) тестування випускників щодо рівня знань з іноземної мови.

Розглянемо детально основні досягнення та виклики, які постали перед науково-викладацьким складом та здобувачами вищої освіти на шляху до виконання визначених завдань.

2. Викладання навчальних дисциплін англійською мовою

Відповідно до п. 5 Дорожньої карти, передбачено «виконання завдання щодо організації викладання частини навчальних дисциплін на випускових курсах іноземною мовою: до 2024 р. не менше 10% (за кожною навчальною дисципліною); із 2024 р. – не менше 20% (за кожною навчальною дисципліною)» (Дорожня карта, 2021).

Протягом 2023–2024 навчального року констатуємо значний прогрес у викладанні англійською мовою в ВІКНУ: у другому півріччі помітно збільшено кількість англійськомовних дисциплін, окремих тем та модулів. Загальна кількість таких дисциплін (не беручи до уваги дисципліни лінгвістичного спрямування, закріплені за відповідними кафедрами) – 42. Із них 38 забезпечені на 20% і 4 – на 10%.

Варто зазначити, що серед кафедр Військового інституту є такі, які стовідсотково подають матеріал курсантам лише англійською мовою. Наприклад, кафедрами військового факультету соціальних та поведінкових наук усі 24 дисципліни викладаються англійською мовою на рівні 20%. Інші ж кафедри наближаються до п'ятдесятивідсоткового бар'єру від загальної кількості дисциплін.

Іноземною мовою нині викладають як фахові, так і загальні навчальні курси: «Право збройних конфліктів» (The Law of Armed Conflicts), «Цивільно-військове співробітництво» (Civil and Military Cooperation), «Психологія професійного самовдосконалення військового психолога» (Psychology of Professional Self-improvement of a Military Psychologist), «Клінічна психодіагностика» (Clinical Psychodiagnosis), «Військова педагогіка та психологія (включаючи лідерство)» (Military Pedagogy and Psychology (including Leadership)), «Стратегічні комунікації сил оборони» (Strategic Communications of the Defense Forces), «Военно-політична історія України (політологія, психологія, соціальна робота)» (Military and Political History of Ukraine (Political Science, Psychology, Social Work)), «Інформаційно-пропагандистське забезпечення військ (сил) (політологія)» (Information and Propaganda Support of Troops/Forces (Political Science)), «Інформаційно-пропагандистське забезпечення військ (сил) (психологія)» (Information and Propaganda Support for Troops/Forces (Psychology)), «Теорія і практика військової журналістики» (Theory and Practice of Military Journalism), «Військова топографія» (Military Topography) та ін.

У тісній взаємодії з питаннями викладання навчальних дисциплін англійською мовою перебуває інше – стан забезпечення відповідних навчально-методичних матеріалів. Професорсько-викладацький склад усвідомлює важливість їх вчасного розроблення, приділяючи особливу увагу такій роботі.

3. Рівень володіння англійською мовою професорсько-викладацьким складом та вдосконалення його мовної підготовки

Відповідно до Дорожньої карти, рівень володіння іноземною мовою – це «сукупність мовних знань, мовленнєвих навичок, умінь та компетенцій, що визначає здатність особи до її практичного використання. У системі Міністерства оборони України цей рівень оцінюється за шкалою стандартизованих мовленнєвих рівнів, які відповідають рівням мовленнєвої компетенції за мовним стандартом НАТО СТАНАГ 6001» (Дорожня карта, 2021).

Виокремлюють шість рівнів мовленнєвої компетенції з іноземної мови: рівень 0 – відсутність практичного вміння, рівень 1 – виживання, рівень 2 – функціональний, рівень 3 – професійний, рівень 4 – експертний, рівень 5 – досконалий (рівень високоосвіченого носія мови).

Відповідно існує шкала стандартизованого мовленнєвого рівня (СМР) – «оцінка мовленнєвої компетенції тестованого з одного з видів мовленнєвої діяльності» (Дорожня карта, 2021): СМР 0, СМР 0+, СМР 1, СМР 1+, СМР 2, СМР 2+, СМР 3, СМР 3+, СМР 4, СМР 4+, СМР 5. Оцінці підлягають традиційні види діяльності з іноземної мови: аудіювання, говоріння, читання та письмо. Сукупність чотирьох відповідних показників СМР, а також проміжних рівнів (+) становить розгорнуту оцінку рівня володіння іноземною мовою, яка, згідно з Дорожньою картою, має назву «стандартизований мовленнєвий профіль» (СМП). Індивідуальні показники СМП визначають за результатами мовного тестування особового складу (викладачів, курсантів та слухачів).

Із метою підвищення рівня володіння англійською мовою та якісного забезпечення навчального процесу для науково-педагогічних працівників у ВІКНУ постійно організовують відповідні курси. Виявлення мовленнєвого рівня й потреби його підвищення забезпечують шляхом мовного тестування. На базі інституту було засновано Центр мовної підготовки та лінгвістичного забезпечення військ (сил), у якому діють курси інтенсивної мовної підготовки (СМР). До того ж Лінгвістичне науково-дослідне управління Науково-дослідного центру Військового інституту реалізує курси поглибленого вивчення англійської мови.

Удосконалення мовної підготовки НПП відбувається також шляхом проходження відповідної підготовки у вищих навчальних закладах країн-партнерів за програмою DEEP: курс підвищення кваліфікації викладачів англійської мови (Болгарія, Шумен), курс удосконалення рівня володіння англійською мовою науково-педагогічними працівниками вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти (Болгарія, Варна), Systems Approach to Training Course (Литва, Вільнюс), курс із прикладної техніки усного послідовного перекладу (Німеччина, Гармш-Партенкірхен), курс англійської мови (Болгарія, Софія), курс підвищення кваліфікації викладачів англійської мови (Словенія, Полиці), курс «STRATCOM та термінологія НАТО» (Польща, Варшава), обмін досвідом та найкращими практиками у сфері лінгвістичного забезпечення військ (Словенія, Блед).

Окрім того, проходження дистанційних англомовних курсів підвищення кваліфікації у межах програми DEEP під керівництвом іноземних викладачів науково-педагогічними та науковими працівниками, а також здобувачами освіти (наприклад, у сфері мас-медіа та графічного дизайну – Graphic Design for Educators with Canva, Micro-learning design with H5P e-course, курси Introduction to NATO, The foundational faculty development program, E-instructor Certification Programme) сприяє не лише поглибленню професійних навичок, а й мовленнєвих компетентностей.

Варто зазначити, що завдяки налагодженій системі вивчення іноземних мов у ВІКНУ вдалося суттєво поліпшити мовленнєві компетентності персоналу: протягом 2023–2024 рр. кількість викладачів, які володіють англійською мовою на рівні СМР 1–3, зросла на 86%, результатом чого стало успішне розроблення та впровадження англійськомовних версій навчальних дисциплін. До того ж це дало змогу викладачам активно використовувати на заняттях іноземні джерела (до 40% джерельної бази, зокрема стандарти та публікації НАТО).

4. Тестування випускників із рівня знань іноземної мови

Дорожньою картою встановлено вимоги до рівня володіння іноземною мовою після закінчення навчання: до 2024 р. – щонайменше СМП 1; із 2024 до 2025 р. – щонайменше СМП 1+; із 2025 р. – щонайменше СМП 2 (Дорожня карта, 2021).

Із метою виявлення стану мовленнєвої підготовки випускників у ВІКНУ систематично проводять їх тестування з відповідним аналізом результатів, що стає підставою для прийняття управлінських рішень та подальшого вдосконалення процесу.

5. Висновки

Усі узагальнені нововведення, започатковані в результаті співпраці ВІКНУ з НАТО, сприяють створенню позитивного освітнього середовища, яке дає змогу готувати висококваліфікованих військовослужбовців, ефективних у сучасному мультикультурному суспільстві.

Пошуки можливих шляхів підвищення рівня володіння іноземними мовами з орієнтацією на перспективу у ВІКНУ тривають. Серед них – підвищення вимог до вступного випробування з іноземної мови для вступників зі спеціальності 035 «Філологія» (до 100% підтвердження рівня володіння іноземною мовою не нижче СМП 2 або надання міжнародного сертифікату B2 та вище), запровадження обов'язкового тестування випускників за другим (магістерським) рівнем вищої освіти для визначення ступеня володіння іноземною мовою на рівні СМП 2 перед підсумковою атестацією з подальшим установленням терміну повторного тестування тих, хто не зміг підтвердити рівень СМП 2; залучення більшої кількості НПП до проходження чотиримісячного курсу вивчення іноземної мови у Центрі інтенсивної мовної підготовки з відривом від виконання обов'язків за посадою; періодичне залучення НПП до інтенсивного місячного курсу вивчення іноземної мови з відривом від виконання обов'язків за посадою; уведення обов'язкового факультативу з додаткового вивчення англійської мови курсантами всіх курсів за рахунок самостійної підготовки з поступовим досягненням мовленнєвого рівня СМП 2; упровадження практики розроблення та захисту кваліфікаційних робіт курсантів англійською мовою під керівництвом НПП зі знанням англійської мови тощо.

Розглядають також питання технічного підсилення мовної підготовки майбутніх офіцерів, зокрема придбання мобільного блок-модуля на 100 кв м та облаштування цифрової лінгафонної лабораторії на 20 робочих місць, мобільного блоку-модуля на 75 кв м та цифрової лінгафонної лабораторії на 15 робочих місць.

Завдання здійснення постійного моніторингу якості мовної підготовки особового складу покладено на відділ забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти ВІКНУ, який нині організовує заходи з активного використання дистанційного навчання як ресурсу вдосконалення рівня володіння іноземними мовами під час службової діяльності військових. У результаті буде забезпечено принцип безперервності підтримання іншомовної компетентності.

Перспективою подальших наукових досліджень є аналіз інших елементів освітнього процесу з підготовки військовослужбовців в умовах війни, виявлення позитивних та негативних тенденцій, визначення проблемних питань та пошук способів їх вирішення.

Література:

1. Арістархова М., Демидко Д. Особливості мовної підготовки в системі індивідуальної підготовки у Збройних силах України. *Військова освіта*. 2022. № 2(46). С. 17–22.
2. Ворона Т., Ворона А., Ворона М. Мовна підготовка військовослужбовців: закордонний досвід. *Військова освіта*. 2022. № 1(45). С. 40–51.
3. Дорожня карта вдосконалення мовної підготовки у Збройних силах України (на 2021–2025 роки).
4. URL: https://www.mil.gov.ua/content/education/doroznya_karta_2021.pdf (дата звернення: 09.12.2024).
5. Основні засади мовної підготовки особового складу у системі Міністерства оборони України. 08.08.2019. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgleclefindmkaj/https://nuou.org.ua/assets/documents/osn-zas-mp.pdf> (дата звернення: 08.12.2024).
6. Пашук Ю., Каменцев Д., Пасічник С. Основні напрями вдосконалення мовної підготовки курсантів у межах академічного військового співробітництва. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2021. С. 20–24.
7. Пашук Ю., Торська М. Дослідження шляхів підвищення ефективності мовної підготовки слухачів інтенсивних курсів іноземних мов Збройних сил України. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія «Педагогічні науки»*. 2021. № 24(1). С. 336–352.
8. Програма, НАТО. Defence Education Enhancement Program (Удосконалення військової освіти). URL: <http://nuou.org.ua/osvita/osvitni-proeNty/nato-deep/132-nato-deep.html> (дата звернення: 20.11.2024).
9. Собора А., Третяк Н., Олійник Н. Виклики сьогодення щодо вдосконалення процесу мовної підготовки у Збройних силах України. *Збірник наукових праць Державного науково-дослідного інституту випробувань і сертифікації озброєння та військової техніки*. 2023. № 16(2). С. 70–74.

10. Шостак О.Г., Глушаниця Н.В., Білоконь Г.М. Принципи організації процесу мовної підготовки курсантів вищих військових навчальних закладів. *Педагогічні науки*. 2023. № 101. С. 74–81.

References:

1. Aristarkhova M., Demydko D. (2022) Osoblyvosti movnoi pidhotovky v systemi indyvidualnoi pidhotovky u Zbroinykh sylakh Ukrainy. [Peculiarities of language training in the system of individual training in the Armed Forces of Ukraine]. *Viiskova osvita*. 2022, № 2(46). P. 17–22.
2. Vorona T., Vorona A., Vorona M. (2022) Movna pidhotovka viiskovosluzhbovtziv: zakordonnyi dosvid. [Language training of military personnel: foreign experience]. *Viiskova osvita*. № 1(45). P. 40–51.
3. Dorozhnia karta vdoskonalennia movnoi pidhotovky u Zbroinykh Sylakh Ukrainy (na 2021–2025 roky). [The road map for improving language training in the Armed Forces of Ukraine (for 2021–2025)]. https://www.mil.gov.ua/content/education/doroznya_karta_2021.pdf
4. Osnovni zasady movnoi pidhotovky osobovoho skladu u systemi Ministerstva oborony Ukrainy. [The main principles of language training of personnel in the system of the Ministry of Defense of Ukraine]. 08.08.2019. <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://nuou.org.ua/assets/documents/osn-zas-mp.pdf>
5. Pashchuk Yu., Kamentsev D., Pasichnyk S. (2021) Osnovni napriamy vdoskonalennia movnoi pidhotovky kursantiv u mezhakh akademichnoho viiskovoho spivrobitnytstva. [The main directions of improving the language training of cadets within the framework of academic military cooperation]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*. P. 20–24.
6. Pashchuk Yu., Torska M. (2021) Doslidzhennia shliakhiv pidvyschennia efektyvnosti movnoi pidhotovky slukhachiv intensyvnykh kursiv inozemnykh mov Zbroinykh Syl Ukrainy [Study of ways to improve the effectiveness of language training of students of intensive foreign language courses of the Armed Forces of Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Serii: Pedagogichni nauky*. 2021, № 24(1). P. 336–352.
7. Prohrama, NATO. Udoshkonalennia viiskovoi osvity. [Defence Education Enhancement Program]. <http://nuou.org.ua/osvita/osvitni-proeNty/nato-deep/132-nato-deep.html>
8. Sobora A., Tretiak N., Oliinyk N. (2023) Vyklyky sohodennia shchodo vdoskonalennia protsesu movnoi pidhotovky u Zbroinykh Sylakh Ukrainy [Current challenges in improving the language training process in the Armed Forces of Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Derzhavnoho nauково-doslidnoho instytutu viprobuvan i sertyfikatsii ozbroiennia ta viiskovoi tekhniki*. 2023, № 16(2). P. 70–74.
9. Shostak O.H., Hlushanytsia N.V., Bilokon H.M. (2023) Pryntsypy orhanizatsii protsesu movnoi pidhotovky kursantiv vyshchykh viiskovykh navchalnykh zakladiv. [Principles of organizing the process of language training for cadets of higher military educational institutions]. *Zbirnyk naukovykh prats “Pedagogichni nauky”*. № 101. P. 74–81.

Стаття надійшла до редакції 11.12.2024
The article was received 11 December 2024